

ZAKON

O KRETANJU UZ POMOĆ PSA VODIČA

Sadržaj zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se pravo osoba sa invaliditetom na kretanje uz pomoć psa vodiča u javnom prevozu, objektima i površinama u javnoj upotrebi i u radnom prostoru.

Načela

Član 2.

Ovim zakonom obezbeđuje se ostvarivanje ustavom zajemčenih osnovnih načela koja se odnose na uživanje ljudskih prava, a naročito na zabranu diskriminacije i uvođenje posebnih mera radi postizanja pune ravnopravnosti osoba sa invaliditetom sa ostalim građanima i razrada prava na dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti.

Pojmovi

Član 3.

Osoba sa invaliditetom koja se kreće uz pomoć psa vodiča (u daljem tekstu: osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča) jeste slepo ili slabovido lice, lice koje koristi invalidska kolica i svako drugo lice koje ima status osobe sa invaliditetom u skladu sa zakonom koje se kreće uz pomoć psa vodiča.

Pas vodič je pas koji se koristi kao podrška u kretanju ili u terapeutske, rehabilitacijske ili druge slične potrebe osoba sa invaliditetom, a koji je prošao posebnu obuku u skladu sa zakonom i koji je vidno obeležen adekvatnom opremom.

Instruktor psa vodiča je lice koje obavlja poslove obuke psa vodiča.

Pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča podrazumeva slobodan pristup i kretanje u javnom prevozu, objektima i površinama u javnoj upotrebi i u radnom prostoru, kao i u svakom drugom prostoru.

Pravo na korišćenje javnog prevoza

Član 4.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ima pravo na korišćenje svih prevoznih sredstava u javnom prevozu, uključujući i zadržavanje na svim prostorima koji su predviđeni za putnike.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ne plaća voznu kartu za psa vodiča, bez obzira na smer i dužinu puta na teritoriji Republike Srbije.

Pod javnim prevozom, u smislu ovog zakona, smatra se prevoz u drumskom, železničkom, unutrašnjem vodnom, vazdušnom, gradskom i drugom saobraćaju.

Pravo na korišćenje objekata u javnoj upotrebi

Član 5.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ima pravo korišćenja svih objekata u javnoj upotrebi, kao što su objekti državnih organa, organa autonomne pokrajine i lokalne samouprave, kao i drugih organa i organizacija, pravnih i fizičkih lica, objekti u oblasti obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, sporta, turizma, ugostiteljstva i drugih delatnosti.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ne plaća ulaznicu za psa vodiča za korišćenje prostora i objekata u javnoj upotrebi.

Bliže uslove i način korišćenja objekata u javnoj upotrebi u oblasti zdravstvene zaštite od strane osobe koja se kreće uz pomoć psa vodiča, sporazumno propisuju ministar nadležan za poslove zdravlja i ministar nadležan za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom.

Pravo na slobodan pristup i boravak na javnim površinama

Član 6.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ima pravo na slobodan pristup i boravak na javnim površinama kao što su javne saobraćajnice, trgovi, ulice, pešački prelazi, parkovi, zelene površine i druge površine za kretanje i boravak lica.

Pravo na slobodan pristup i boravak u radnom prostoru

Član 7.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča ima pravo na slobodan pristup i boravak u radnom prostoru, odnosno prostoru u kojem osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča obavlja poslove.

Pravo instruktora psa vodiča

Član 8.

Odredbe čl. 4–7. ovog zakona primenjuju se i na instruktora psa vodiča, u toku trajanja obuke psa.

Obaveza omogućavanja ostvarivanja prava

Član 9.

Pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik dužni su da omoguće osobi koja se kreće uz pomoć psa vodiča i instruktoru psa vodiča ostvarivanje prava iz čl. 4–8. ovog zakona.

Osposobljavanje za kretanje sa psom vodičem

Član 10.

Osposobljavanje osobe koja se kreće uz pomoć psa vodiča za kretanje sa psom vodičem organizuje i sprovodi javno priznati organizator aktivnosti obrazovanja odraslih, u skladu sa zakonom, na osnovu posebnih programa prilagođenih potrebama i mogućnostima osoba koje se kreću uz pomoć psa vodiča kojima se stiču znanja, sposobnosti i veštine koje obuhvataju samostalno kretanje, kretanje sa psom

vodičem, dobrobit životinja, zoopsihologiju i socijalizaciju u porodici, u skladu sa zakonom.

Na posebni program iz stava 1. ovog člana mišljenje daje ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom.

Javno priznati organizator aktivnosti obrazovanja odraslih iz stava 1. ovog člana izdaje dokaz o stečenim znanjima, sposobnostima i veštinama.

Odgovarajuća isprava

Član 11.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča i instruktor psa vodiča poseduju odgovarajuću ispravu na osnovu koje se ostvaruje pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča.

Pod odgovarajućom ispravom iz stava 1. ovog člana podrazumeva se:

- 1) dokaz o stečenim znanjima, sposobnostima i veštinama za kretanje sa psom vodičem za osobu koja se kreće uz pomoć psa vodiča;
- 2) dokaz o završenoj obuci – za psa vodiča;
- 3) dokaz o osposobljenosti za obavljanje poslova obuke psa vodiča za instruktora psa vodiča.

Ispravu iz stava 2. ovog člana koja je izdata u inostranstvu zamenjuje odgovarajuća potvrda ministarstva nadležnog za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom.

Potvrdu iz stava 3. ovog člana ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom izdaje pod uslovom da je ta isprava izdata od strane ovlašćenog lica, da je nadležni organ zemlje u kojoj je izdata isprava potvrdio da se radi o registrovanom, odnosno licu ovlašćenom za njeno izdavanje, i da su dostavljeni prevodi te isprave i potvrde, u skladu sa zakonom, na jezik koji je u službenoj upotrebi u Republici Srbiji.

Nadzor

Član 12.

Nadzor nad primenom ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom.

Kaznene odredbe

Član 13.

Novčanom kaznom od 200.000,00 do 500.000,00 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice ako osobi koja se kreće uz pomoć psa vodiča ili instruktoru psa vodiča zabrani ili ne omogući:

- 1) pravo na korišćenje svih prevoznih sredstava u javnom prevozu, uključujući i zadržavanje na svim prostorima koji su predviđeni za putnike (član 4. stav 1);
- 2) besplatan prevoz za psa vodiča (član 4. stav 2);
- 3) korišćenje objekata u javnoj upotrebi (član 5. stav 1);
- 4) besplatan ulazak za psa vodiča u objekte u javnoj upotrebi (član 5. stav 2);

5) slobodan pristup i boravak na javnim površinama (član 6);

6) slobodan pristup i boravak u radnom prostoru, odnosno prostoru u kojem lice koje se kreće uz pomoć psa vodiča obavlja poslove (član 7).

Novčanom kaznom od 20.000,00 do 100.000,00 dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u pravnom licu.

Novčanom kaznom od 100.000,00 do 400.000,00 dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana preduzetnik.

Novčanom kaznom od 10.000,00 do 150.000,00 dinara kazniće se za prekršaj fizičko lice – instruktor psa vodiča koji se kreće uz pomoć psa vodiča van trajanja obuke psa vodiča (član 8).

Prelazne i završne odredbe

Član 14.

Nadležni ministri doneće bliže propise na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona, u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Državni organi, organi autonomne pokrajine i lokalne samouprave, drugi organi i organizacije, pravna i fizička lica usaglasiće odluke i uskladiće način rada sa odredbama ovog zakona u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 15.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, a primenjivaće se protekom roka od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje Zakona o kretanju uz pomoć psa vodiča sadržan je u članu 97. tačka 10. Ustava Republike Srbije, prema kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje sistem u oblasti socijalne i invalidske zaštite, u članu 21. stav 4, kojim je utvrđeno da se ne smatraju diskriminacijom posebne mere koje Republika Srbija može uvesti radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima, kao i članu 69. stav 4. kojim je utvrđeno da svi invalidi uživaju posebnu zaštitu, u skladu sa zakonom.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Razlozi zbog kojih se predlaže donošenje ovog zakona su višestruki i odnose se na:

1) realizaciju ciljeva predviđenih Strategijom unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji („Službeni glasnik RS”, broj 1/07, u daljem tekstu: Strategija) i preduzimanje odgovarajućih mera utvrđenih Zakonom o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom („Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, broj 42/09, u daljem tekstu: Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom);

2) izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom prvenstveno slepih i slabovidnih lica, kao i lica koja koriste invalidska kolica i drugih lica koja imaju status osobe sa invaliditetom, kao i lica koja koriste psa u terapeutske ili druge slične svrhe u smislu nesmetanog kretanja i osiguranja fizičkog pristupa različitim objektima u javnoj upotrebi, javnom prevozu, javnom i radnom prostoru, koji se na ovaj način čine pristupačnim;

3) omogućavanje ostvarivanja prava u skladu sa potrebama lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča.

Istovremeno, izjednačavanje mogućnosti, pristupačnost i omogućavanje ostvarivanja različitih prava u skladu sa potrebama lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča jesu i osnovni ciljevi koji se ovim zakonom postižu, u smislu omogućavanja što punije inkluzije osoba sa invaliditetom u sve društvene tokove.

Naime, na osnovu Studije o izvodljivosti za unapređenje zapošljavanja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji, koju je pred donošenje Strategije sprovela Evropska agencija za rekonstrukciju, u Republici Srbiji živi između 700.000 i 800.000 osoba sa invaliditetom (što je prosečan broj osoba sa invaliditetom u EU – između 8-12% od ukupnog broja stanovnika). Od ukupnog broja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji, oko 330.000 lica je radnog uzrasta (15-64 godine), od kojih je oko 168.000 aktivnih lica. Prilikom razvoja rešenja u oblasti unapređenja položaja osoba sa invaliditetom, pomenutom Strategijom je naglašeno da se mora posebna pažnja posvetiti činjenici da rizici marginalizacije i socijalne isključenosti imaju tendenciju da se uvećavaju i umnožavaju te je neophodno preduzeti sve aktivnosti kako bi se ovi rizici sveli na najmanju meru.

Neki od ciljeva utvrđenih Strategijom jesu: 1) ugrađivanje pitanja položaja osoba sa invaliditetom u opšte razvojne planove uz izgradnju institucionalnog okvira i operacionalizaciju saradnje na aktivnostima planiranja i praćenja politika u ovoj oblasti, 2) unapređenje sistema podrške i usluga usmerenih ka korisniku u skladu sa njegovim potrebama, 3) povećanje uključenosti osoba sa invaliditetom u zajednicu stvaranjem uslova za učešće u kulturnom i sportsko-rekreativnom životu i slobodnim aktivnostima, 4) činjenje dostupnim socijalnih, zdravstvenih i drugih usluga baziranih na pravima i potrebama korisnika, u skladu sa savremenim međunarodno-

prihvaćenim metodama, 5) osiguranje pristupa izgrađenom okruženju, pristupačnom prevozu, informacijama, komunikacijama i uslugama namenjenim javnosti, 6) obezbeđivanje uslova da svi javni i objekti otvoreni za javnost, saobraćajna infrastruktura i objekti u funkciji javnog prevoza putnika u svim granama saobraćaja, budu pristupačni za osobe sa invaliditetom.

Sa druge strane, Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, u čijoj je izradi učestvovao i predstavnik Republike Srbije dr Damjan Tatić, kao osnovna načela definiše: 1) poštovanje urođenog dostojanstva, individualnu samostalnost uključujući slobodu vlastitog izbora i nezavisnost osoba; 2) zabranu diskriminacije; 3) puno i efikasno učešće i uključivanje u društvo; 4) uvažavanje razlika i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao dela ljudske raznolikosti i čovečanstva; 5) jednake mogućnosti; 6) dostupnost; 7) ravnopravnost žena i muškaraca; 8) uvažavanje razvojnih sposobnosti dece sa invaliditetom kao i poštovanje prava dece sa invaliditetom na očuvanje svog identiteta. Radi realizacije ovih načela, države ugovornice se obavezuju da obezbede i unaprede puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe sa invaliditetom bez diskriminacije bilo koje vrste po osnovu invaliditeta. U tom cilju države strane ugovornice preuzimaju obavezu da:

(a) usvoje sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mere za ostvarenje prava priznatih konvencijom;

(b) preduzmu sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavstvo, u cilju menjanja ili ukidanja postojećih zakona, propisa, običaja i prakse koji predstavljaju diskriminaciju prema osobama sa invaliditetom;

(c) uzmu u obzir zaštitu i unapređenje ljudskih prava osoba sa invaliditetom u okviru svih politika i programa;

(d) se uzdržavaju od svih postupaka ili prakse koji nisu u skladu sa konvencijom, kao i da obezbede da državni organi i institucije deluju u skladu sa konvencijom;

(e) preduzmu sve odgovarajuće mere za otklanjanje diskriminacije po osnovu invalidnosti od strane bilo kog lica, organizacije ili privatnog preduzeća;

(f) da preduzmu odnosno podstiču istraživanje i razvoj univerzalno dizajniranih predmeta, usluga, opreme i uređaja, što bi trebalo da iziskuje minimalno eventualno prilagođavanje i najniže troškove u cilju zadovoljavanja specifičnih potreba osobe sa invaliditetom, unapređenja njihove dostupnosti i korišćenja, kao i podsticanja univerzalnog dizajna u utvrđivanju standarda i smernica;

(g) da preduzmu odnosno podstiču istraživanje i razvoj, dostupnost i korišćenje novih tehnologija, uključujući informacione i komunikacione tehnologije, pomagala za kretanje, sredstva i tehnologije za pomoć pogodne za osobe sa invaliditetom, pri čemu treba dati prednost tehnologijama čija je cena pristupačna;

(h) da pruže dostupne informacije osobama sa invaliditetom o pomagalima za kretanje, sredstvima i tehnologijama za pomoć, uključujući nove tehnologije, kao i druge oblike pomoći, usluga podrške i olakšice;

(i) da podstiču obuku stručnih kadrova i osoblja koje radi sa osobama sa invaliditetom kako bi se obezbedila bolja pomoć i usluge garantovane na osnovu tih prava.

U članu 9. Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom utvrđeno je da će, u cilju omogućavanja samostalnog života i punog učešća osoba sa invaliditetom u svim sferama života, države strane ugovornice preduzeti odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom obezbede pristup, ravnopravno sa drugima, fizičkom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacione i komunikacione

tehnologije i sisteme, kao i drugim pogodnostima i uslugama koje su otvorene odnosno koje stoje na raspolaganju javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Te mere, koje uključuju identifikovanje i uklanjanje prepreka i barijera za pristup, odnosiće se, između ostalog, i na:

zgrade, puteve, prevozna sredstva i druge pogodnosti u zatvorenom i na otvorenom prostoru, uključujući škole, stambene objekte, zdravstvene objekte i radna mesta;

informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući i elektronske usluge i hitne službe.

Članom 19. propisano je da države strane ugovornice priznaju jednako pravo svim osobama sa invaliditetom da žive u zajednici, da imaju jednak izbor kao i drugi i preduzeće efikasne i odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom olakšaju potpuno uživanje ovog prava i njihovo potpuno uključivanje i učešće u zajednici, uključujući obezbeđenje da osobe sa invaliditetom pristup većem broju kućnih, rezidencijalnih i drugih usluga za pružanje podrške od strane zajednice, uključujući ličnu pomoć koja im je potrebna za život i uključivanje u zajednicu, kao i sprečavanje izolacije ili izopštavanja iz zajednice; kao i da usluge i olakšice koje zajednica pruža stanovništvu u celini budu pod istim uslovima dostupne osobama sa invaliditetom i da zadovoljavaju njihove potrebe.

Isto tako, članom 20. Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom propisano je da će države strane ugovornice preduzeti efikasne mere da osobama sa invaliditetom obezbede ličnu pokretljivost sa najvećim mogućim stepenom samostalnosti u vreme koje one odaberu, da olakšaju pristup kvalitetnim pomagalima za kretanje, uređajima, tehnologijama i oblicima žive pomoći i posrednika u kretanju, uključujući njihovo stavljanje na raspolaganje, da obezbede obuku u veštinama kretanja kao i specijalizovanom osoblju koje će raditi sa tim osobama, kao i da podstaknu pravna lica koja proizvode pomagala, sredstva i pomoćne tehnologije za kretanje da uzmu u obzir sve aspekte pokretljivosti osoba sa invaliditetom.

Takođe, Standardna pravila UN za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom definišu termin „izjednačavanje mogućnosti” kao proces kojim različiti delovi društva i okoline, kao što su službe, delatnosti, informisanje i dokumentacija, postaju dostupni svima, posebno osobama sa invaliditetom, na način kako to omogućavaju dostignuća savremene tehnike i tehnologije, kao i potrebe samih osoba sa invaliditetom.

Takođe i Evropska strategija za osobe sa invaliditetom 2010-2020 – Evropa bez barijera (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – European Disability Strategy 2010–2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe), kao osnovne ciljeve postavlja osnaživanje osoba sa invaliditetom da uživaju sva prava u punom obimu omogućavanjem učešća u društvu uklanjanjem različitih barijera i omogućavanjem: pristupačnosti, učešća u društvu, jednakosti, zapošljavanja, obrazovanja i obuke, socijalne zaštite, zdravlja i sprovođenjem aktivnosti koje doprinose izjednačavanju mogućnosti. U tom smislu, i ovom strategijom je utvrđeno da je potrebno preduzeti najrazličitije mere u pravcu obezbeđivanja, na ravnopravnoj osnovi, ostvarivanja svih prava i pristupačnosti celokupnog okruženja, dobara i usluga, prevoza, informacija i komunikacija, i to u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom. EU i sve države pojedinačno treba da promovišu prava osoba sa invaliditetom, rade na sprečavanju diskriminacije u svakom obliku sagledavaju potrebe i omogućavaju pristupačnost, učešće i jednakost svih osoba sa invaliditetom. Ovom strategijom se navodi da zemlje kandidati i zemlje potencijalni kandidati treba da učine progres u promovisanju prava osoba sa invaliditetom u svakom smislu.

U smislu navedenog, kako u Republici Srbiji, tako i na nivou EU, nije utvrđena obaveza donošenja propisa koji se eksplicitno odnosi na kretanje sa psom vodičem, odnosno na nivou EU ne postoje obavezujući propisi koji se odnose isključivo na ovu oblast, nego je prepušteno zemljama članicama da odrede načine i puteve za ostvarivanje različitih prava osoba sa invaliditetom, izjednačavanje mogućnosti, omogućavanje zadovoljenja različitih potreba, postizanje ravnopravnosti i ostvarivanje pristupačnosti svih prava i usluga u svakom društvu za osobe sa invaliditetom.

Jedan od načina za postizanje navedenih ciljeva, odnosno prevashodno izjednačavanje mogućnosti i ostvarivanje ravnopravnosti osoba sa invaliditetom jeste i omogućavanje kretanja uz pomoć psa vodiča, što doprinosi pristupačnosti sa jedne strane, dok sa druge ima i terapeutska i rehabilitacijska svojstva, koja nisu potrebna samo onim licima koja imaju status osobe sa invaliditetom, nego i drugim licima kojima je takva pomoć i podrška dobrodošla.

Kada se ima u vidu uporedna praksa, potrebno je napomenuti da mnoge zemlje u svetu (sa tradicijom dugom oko 100 godina naročito u SAD, Nemačkoj i Velikoj Britaniji - nakon Prvog svetskog rata kao pomoć prvenstveno oslepelim od ratnih dejstava) omogućavaju kretanje sa psima vodičima na svim mestima gde bi lica koja se kreću uz njihovu pomoć mogla i trebala da se kreću, dok je pokret koji se bori za omogućavanje ostvarivanja ovakvog kretanja izuzetno jak, okupljen oko Međunarodnog udruženja pasa vodiča, aktivno radi na lobiranju za donošenje direktive Evropske Komisije u Briselu o omogućavanju slobodnog pristupa svim objektima u javnoj upotrebi kako za lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča, tako i za instruktore pasa vodiča. Što se tiče evropskih zemalja, pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča omogućeno je u: Austriji, Belgiji, Češkoj, Danskoj, Finskoj, Francuskoj, Nemačkoj, Mađarskoj, Italiji, Holandiji, Poljskoj, Portugaliji, Slovačkoj, Norveškoj, Španiji, Švedskoj, Švajcarskoj i drugim zemljama, a što se tiče zemalja u okruženju – npr. Republika Hrvatska ima ovakav zakon od 1998. godine, dok u Crnoj Gori zakon postoji od 2008. godine.

Inače, dobrobit koja se postiže blizinom i stalnim neposrednim kontaktom između čoveka i psa je velika i dokazana u brojnim studijama na tu temu, u kojima se ukazuje na pozitivne efekte koji se postižu kako u psihološkom i fiziološkom, tako i u socijalnom smislu. Psi vodiči pomažu i omogućavaju dobrobit na različite načine – pružaju poverenje, podršku, prijateljstvo i sigurnost, smanjuju stres, anksioznost, depresiju i usamljenost. Lica koja se kreću uz pomoć pasa vodiča, naročito slepe osobe i lica koja boluju od autizma, stiču osećaj nezavisnosti i veće samostalnosti, a kretanjem podstiču poboljšanje zdravlja i socijalizaciju, odnosno interakciju sa društvom. Ovi psi se čak nazivaju i „ice breakers” u smislu slikovitog prikazivanja sveukupne podrške koju pružaju.

Kretanje uz pomoć psa vodiča prvenstveno je namenjeno slepim i slabovidim licima, kojih, na osnovu podataka Saveza slepih Srbije, koji okuplja najveći broj lokalnih udruženja slepih u čitavoj Republici, ima oko 12.000, od kojih je oko 9.000 slepih i oko 3.000 slabovidih. Ovaj propis se, međutim, ne odnosi samo na slepe osobe, nego i na druge osobe sa invaliditetom, u skladu sa njihovim mogućnostima i potrebom za korišćenjem ovakve usluge, kao i na druga lica koja pse koriste u terapeutske ili rehabilitacijske svrhe što je potpuno nova usluga-aktivnost.

Positivni efekti koji se postižu ovim zakonom, ne odnose se samo na kretanje uz pomoć pasa vodiča i omogućavanje pokretljivosti a time i ravnopravnosti osoba sa invaliditetom. Posredno, omogućavanjem kretanja, omogućava se i razvoj specifične usluge u našem sistemu, usluge koja do sada nije postojala, a pozitivni efekti se vezuju i za terapeutska i rehabilitacijska, dakle zdravstvena, sociološka i psihološka dejstva koja zblizavanje osobe sa invaliditetom i psa vodiča prouzrokuju. Ne mali efekat ovog zakona jeste i razbijanje predrasuda o osobama sa invaliditetom uopšte, razvijanje kampanje koja podrazumeva i shvatanje šire javnosti o postojanju i potrebama osoba

sa invaliditetom i time u velikoj meri izjednačavanje njihovih mogućnosti sa mogućnostima svih građana. Tako npr. susret sa osobama sa invaliditetom koje se kreću uz pomoć psa vodiča u ustanovama kulture, sporta, ugostiteljstva i sl. omogućava svim prisutnim razvijanje svesti o postojanju osoba sa invaliditetom i njihovim potrebama, što svakako u perspektivi doprinosi poboljšanju njihovog celokupnog položaja razbijanjem različitih predrasuda koje evidentno postoje. Sa druge strane, kretanje u svim sredstvima javnog prevoza omogućava veću pristupačnost i dovodi do lakšeg pristupa obrazovanju, potrebnim zdravstvenim uslugama, zapošljavanju i radu. Na ovaj način utiče se na sveukupan položaj osoba sa invaliditetom u zajednici, i stav zajednice o osobama sa invaliditetom.

U smislu mogućnosti da se problem reši i bez donošenja zakona i pitanja zašto je donošenje akta najbolji način za rešavanje problema potrebno je naglasiti da donošenje ovog zakona omogućava da se, sva lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča, slobodno i jednako sa svim drugim građanima, kreću u prevoznim sredstvima u javnom prevozu, da koriste objekte u javnoj upotrebi, da imaju pravo na pristup i boravak na javnim površinama i radnom prostoru. Ukoliko se, pak, ovaj zakon ne bi doneo kretanje, korišćenje i boravak lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča bi bilo onemogućeno, što je direktno suprotno težnji društva da omogući ravnopravnost svim građanima, ali i podrazumeva onemogućavanje realizacije odredaba Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i drugih akata kojima se utiče na poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom. Dakle, da bi se postigli svi navedeni predviđeni ciljevi, donošenje zakona je u konkretnom slučaju jedini način na koji se mogu utvrditi prava i obaveze svih aktera na koje se pojedine odredbe odnose, odnosno jedini način da se postigne željeni cilj u smislu ravnopravnosti, pristupačnosti i inkluzije svih građana koji se kreću uz pomoć psa vodiča i to u različitim oblastima, jeste donošenje zakona kojim se reguliše ta materija.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

Članom 1. ovog zakona određen je sadržaj samog zakona, odnosno predmet regulisanja i to tako da se uređuje pravo osoba sa invaliditetom na kretanje uz pomoć psa vodiča u javnom prevozu, objektima i površinama u javnoj upotrebi i u radnom prostoru.

Članom 2. zakona izvršeno je ukazivanje na osnovna načela, odnosno na obezbeđivanje ostvarivanja ustavom zajemčenih osnovnih načela koja se odnose na uživanje ljudskih prava, a naročito na zabranu diskriminacije i uvođenje posebnih mera radi postizanja pune ravnopravnosti osoba sa invaliditetom sa ostalim građanima i razrada prava na dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti.

Članom 3. regulisani su osnovni pojmovi koji se koriste u ovom zakonu, i to: ko ostvaruje pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča, šta se podrazumeva pod psom vodičem, instruktor psa vodiča i pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča.

Osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča je osoba sa invaliditetom - slepo ili slabovido lice, lice koje koristi invalidska kolica i svako drugo lice koje ima status osobe sa invaliditetom u skladu sa zakonom a koje se kreće uz pomoć psa vodiča.

Pas vodič je definisan kao pas koji je prošao posebnu obuku u skladu sa zakonom i koji se koristi kao podrška osobama sa invaliditetom, kao i u terapeutske, rehabilitacijske ili druge slične svrhe, a koji treba da bude obeležen adekvatnom opremom. Ta oprema najčešće podrazumeva odgovarajući povodac i naznaku da se radi o psu vodiču.

Instruktor psa vodiča definisan je kao lice koje obavlja poslove obuke psa vodiča. Ovo lice treba da poseduje odgovarajuću ispravu za obavljanje poslova

obuke psa vodiča što je detaljnije razrađeno članom 11. samog zakona. Imajući u vidu da postoje brojne inostrane ili međunarodno priznate organizacije koje obavljaju poslove obuke kako instruktora, tako i pasa vodiča, kao i da trenutno u Republici Srbiji ne postoji ni jedna organizacija koja se bavi ovim poslovima, potrebno je učiniti dostupnim obavljanje ovih poslova i specifičnu nostrifikaciju stečenih znanja.

Pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča podrazumeva slobodan pristup i kretanje u javnom prevozu, objektima i površinama u javnoj upotrebi i u radnom prostoru, kao i u svakom drugom prostoru, što je dalje detaljnije razrađeno samim zakonom.

Čl. 4–8. regulisana su prava koja ostvaruju osobe koje se kreću uz pomoć psa vodiča i instruktori pasa vodiča, i to: pravo na korišćenje javnog prevoza, pravo na korišćenje objekata u javnoj upotrebi, pravo na slobodan pristup i boravak na javnim površinama i pravo na slobodan pristup i boravak u radnom prostoru. Ovakva prava je potrebno obezbediti kako za samu osobu koja se kreće uz pomoć psa vodiča, tako i za instruktora psa vodiča iz razloga neophodnosti savladavanja svih potrebnih sposobnosti od strane samog psa u periodu dok je pod dresurom.

Pravo na korišćenje javnog prevoza podrazumeva pravo na korišćenje svih prevoznih sredstava u javnom prevozu (drumskom, železničkom, rečnom, vazdušnom, gradskom i drugom saobraćaju), uključujući i zadržavanje na svim prostorima koji su predviđeni za putnike, ne plaćajući voznu kartu za psa vodiča, bez obzira na smer i dužinu puta.

Pravo korišćenja objekata u javnoj upotrebi podrazumeva pravo na korišćenje objekata u oblasti obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, sporta, turizma, ugostiteljstva i drugih delatnosti, bez plaćanja ulaznice za psa vodiča, ukoliko je plaćanje ulaznice inače predviđeno. Objektima u javnoj upotrebi smatraju se dakle svi objekti državnih organa, organa teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, kao i drugih organa i organizacija, pravnih i fizičkih pred kojima osobe sa invaliditetom ostvaruju prava i obaveze, odnosno zakonom zasnovani interese.

Imajući u vidu specifičnosti korišćenja objekata u javnoj upotrebi u oblasti zdravstvene zaštite, zbog obezbeđivanja adekvatnih uslova za zdravstvenu zaštitu svih lica koja se nalaze u tim objektima (npr. infektivne klinike, porodilišta i dr.), zakonom se daje osnov za bliže uređivanje uslova i načina korišćenja ovih objekata od strane osobe koje se kreće uz pomoć psa vodiča, od strane ministra nadležnog za poslove zdravlja.

Zakonom se predviđa i pravo na slobodan pristup i boravak na javnim površinama kao što su javne saobraćajnice, trgovi, ulice, pešački prelazi, parkovi, zelene površine i druge površine za kretanje i boravak lica, kao i pravo na slobodan pristup i boravak u radnom prostoru, odnosno prostoru u kojem osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča obavlja poslove. Razlog za ovakvo regulisanje leži u činjenici da je radi omogućavanja ravnopravnosti u oblasti rada i zapošljavanja, neophodno omogućiti ovim licima pravo na obavljanje poslova kod poslodavca, odnosno pravo na dolazak i odlazak sa posla, kao i kretanje po radnim prostorijama uz pomoć psa vodiča.

Članom 8. regulisano je identično pravo na kretanje sa psom vodičem i za instruktora psa vodiča, i to isključivo u toku trajanja obuke psa, imajući u vidu da pas mora biti visoko obučen u stvarnim uslovima u kojima će i obavljati poslove, te je kao deo obuke neophodno omogućiti istu vrstu kretanja i instruktoru.

Članom 9. dalje je regulisana obaveza omogućavanja ostvarivanja navedenih prava od strane svih pravnih lica, odgovornih lica u pravnom licu, kao i preduzetnika, što je dalje sankcionisano i odgovarajućim kaznama, u članu 13. zakona.

Osposobljavanje za kretanje sa psom vodičem regulisano je članom 10. zakona, i to tako da ovo osposobljavanje organizuje i sprovodi javno priznati organizator aktivnosti obrazovanja odraslih, što je u skladu sa propisima o obrazovanju odraslih. Kretanje uz pomoć psa vodiča omogućeno je svim osobama sa invaliditetom, a posebno slepim i slabovidim osobama, koje u najvećoj meri koriste mogućnost kretanja uz pomoć psa vodiča, što je moguće samo ukoliko su savladane veštine samostalnog kretanja, kao i snalaženja u prostoru. Iz tog razloga se ove obuke organizuju i sprovode na osnovu posebnih programa prilagođenih potrebama i mogućnostima lica koje se kreće uz pomoć psa vodiča. Propisivanje odgovarajućih posebnih programa kojima se stiču znanja, sposobnosti i veštine za samostalno kretanje, kretanje sa psom vodičem, za dobrobit životinja, zoopsihologiju i socijalizaciju u porodici, neophodno je prvenstveno iz razloga obezbeđivanja odgovarajućih, jednoobraznih, kvalitetnih programa na osnovu kojih će sve osobe koje ovakve obuke završe, zaista i moći samostalno da se kreću i koriste sve prednosti kretanja uz pomoć psa vodiča, a istovremeno znati i pravilan način ponašanja sa ovim psima, njihovu negu i ishranu, kao i sve druge činioce koji utiču na dobrobit životinja i dobro obavljanje predviđenih poslova od strane samih pasa. Na pomenuti posebni program, ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom daje mišljenje, dok je ostala procedura regulisana propisom o obrazovanju odraslih, na osnovu koga postoji i obaveza izdavanja uverenja o stečenim znanjima, sposobnostima i veštinama.

Kako se ovim zakonom predviđa ostvarivanje prava na kretanje uz pomoć psa vodiča, a trenutno u Republici Srbiji ne postoji ni organizacija koja se bavi obukom pasa, niti odgajivačnica ovakvih pasa, jedina mogućnost za ostvarivanje prava na kretanje u ovom momentu jeste uz pomoć pasa vodiča koji se uvezu iz inostranstva. Ukoliko se bude razvijala mogućnost obuke pasa u Srbiji, za šta postoji interesovanje od strane brojnih lica koji već imaju velika znanja u kinologiji i obukama pasa za različite namene, potrebno je da se prethodno stečeni dokazi o tim znanjima prevedu u sistem u Republici i to ukoliko su ispunjeni predviđeni uslovi. Na taj način će instruktori steći domaću ispravu na osnovu koje će moći da obavljaju ove poslove. Sa druge strane, ukoliko nema odgovarajuće domaće isprave, mnogi vlasnici običnih pasa koji nisu obučeni za vodiče, mogli bi da se pozivaju na odredbe ovog zakona da bi ih bez naknade prevozili ili sa njima odlazili na različita mesta – objekte u javnoj upotrebi.

Iz navedenih razloga je članom 11. definisan način sticanja odgovarajuće isprave u Republici Srbiji i to tako da osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča i instruktor psa vodiča koji poseduju dokaz izdat u Republici ostvaruju pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča. Ti dokazi su:

- 1) dokaz o stečenim znanjima, sposobnostima i veštinama za kretanje sa psom vodičem za osobu koja se kreće uz pomoć psa vodiča;
- 2) dokaz o završenoj obuci za psa vodiča;
- 3) dokaz o osposobljenosti za obavljanje poslova obuke psa vodiča za instruktora psa vodiča.

Međutim, ukoliko je takva isprava izdata u inostranstvu, ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom izdavaće potvrdu kojom će isprava iz inostranstva biti prihvaćena i praktično zamenjivati odgovarajuća ispravu iz zemlje. Ta potvrda izdaje se pod uslovom da je ta isprava izdata od strane ovlašćenog lica u inostranstvu, da je nadležni organ zemlje u kojoj je izdata isprava potvrdio da se radi o registrovanom, odnosno licu ovlašćenom za njeno izdavanje, i da su dostavljeni prevodi te

isprave i potvrde, u skladu sa zakonom, na jezik koji je u službenoj upotrebi u Republici Srbiji.

Nadzor nad primenom zakon regulisan je članom 12., a vrši ga ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom.

Članom 13. uređene su kaznene odredbe za pravna i fizička lica koja ne omoguće prava utvrđena ovim zakonom, kao i za instruktora psa vodiča koji koristi pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča mimo same obuke.

Članom 14. regulisan je rok od šest meseci od dana stupanja na snagu zakona da se donesu odgovarajuća podzakonska akta i usklađivanje načina rada i donošenje odgovarajućih odluka od strane državnih organa, organa teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, drugih organa i organizacija, pravnih i fizičkih lica.

Članom 15. regulisano je stupanje na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije” i početak primene protekom roka od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, radi ostavljanja dovoljnog vremena za sve organe i organizacije da usklade način rada, kao i za upoznavanje šire javnosti.

IV. PROCENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti finansijska sredstva, posebno jer se njim reguliše isključivo ostvarivanje prava na kretanje uz pomoć psa vodiča, dakle omogućavanje kretanja sa psom kako u objektima u javnoj upotrebi, tako i na javnim površinama, saobraćajnim sredstvima, kod poslodavca, iz čega i proizilazi da nisu potrebna posebna sredstva da bi odgovarajući organi i organizacije doneli akte kojima bi se, u istim prostorima kojima i sada raspolažu, omogućilo samostalno kretanje uz pomoć pasa vodiča.

V. ANALIZA EFEKATA ZAKONA

Na koga će i kako će najverovatnije uticati rešenja u zakonu?

U smislu određivanja problema koje ovaj zakon treba da reši, potrebno je istaći da će rešenja iz ovog zakona prvenstveno uticati na osobe sa invaliditetom – slepe i slabovide, kao i na druge osobe sa invaliditetom koje imaju potrebu da se kreću uz pomoć psa vodiča, omogućavajući im da se nesmetano kreću i ostvaruju svoja prava i obaveze, i na zakonu zasnovane interese. Rešenja iz zakona će uticati i na druga lica koja pse koriste u terapijske ili rehabilitacijske svrhe, takođe u pravcu omogućavanja ostvarivanja njihovih prava u smislu uključivanja u sve društvene tokove na ravnopravnoj osnovi, omogućavanjem prava na kretanje na način kako je to ovim licima potrebno.

Ovaj zakon će imati uticaja i na: 1) pravna lica koja se bave saobraćajem, odnosno prevozom u drumskom, železničkom, rečnom, vazdušnom, gradskom i drugom saobraćaju; 2) javne službe, odnosno sve koji koriste objekte u javnoj upotrebi, kao što su objekti državnih organa, organa teritorijalne autonomije i jedinica lokalne samouprave, drugih organa i organizacija, pravnih i fizičkih lica, objekte u oblasti obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, sporta, turizma, ugostiteljstva i drugih delatnosti; 3) sva pravna lica koja upravljaju javnim površinama kao što su javne saobraćajnice, trgovci, ulice, pešački prelazi, parkovi, zelene površine i druge površine za kretanje i boravak lica; 4) poslodavce odnosno sve koji raspolažu prostorom u kojem osoba koja se kreće uz pomoć psa vodiča obavlja poslove. Uticaj ovog zakona na navedene subjekte direktno se ogleda u njihovoj obavezi da, u roku od dvanaest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donesu odgovarajuće akte i usaglase način rada, odnosno omoguće kretanje uz pomoć psa vodiča svim osobama koje se kreću uz pomoć psa vodiča, kao i

instruktorima pasa vodiča u periodu dok traje obuka. Osim donošenja odluka i omogućavanja kretanja u navedenom roku, daljeg uticaja ovog zakona na navedene subjekte nema, posebno imajući u vidu da omogućavanje kretanja uz pomoć psa vodiča ne prouzrokuje nikakva ulaganja u smislu obezbeđivanja pristupačnosti, izgradnje, rekonstrukcije objekata i sl. Ova materija je, naime regulisana Zakonom o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 72/09, 81/09 - ispravka, 24/11, 121/12, 42-13 - US, 50/13 - US i 98/13 - US) kojim je uređeno da se objekti visokogradnje javne i poslovne namene moraju projektovati i graditi tako da osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama omogućavaju nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad. Dalje, pravila uređenja prostornih planova područja posebne namene, jedinica lokalne samouprave i planovi generalne i detaljne regulacije sadrže posebne uslove kojima se površine i objekti čine pristupačni osobama sa invaliditetom. Istim zakonom predviđene su novčane kazne za privredno društvo i drugo pravno lice koje ne obezbedi pristup objektu osobama sa invaliditetom u skladu sa standardima pristupačnosti. Pravilnikom o tehničkim standardima pristupačnosti („Službeni glasnik RS”, broj 46/13) bliže se propisuju tehnički standardi pristupačnosti i razrađuju urbanističko-tehnički uslovi za planiranje prostora javnih, saobraćajnih i pešačkih površina, prilaza do objekata i projektovanje objekata, kako novoprojektovanih, tako i objekata koji se rekonstruišu (stambenih, objekata za javno korišćenje i dr.), kao i posebnih uređaja u njima. Imajući u vidu navedeno, ovim zakonom reguliše se isključivo omogućavanje pristupa svim navedenim objektima osobi koja se kreće uz pomoć psa vodiča, i odnosi se isključivo na omogućavanje kretanja psa, dok je fizička pristupačnost regulisana drugim propisima.

Dalje, potrebno je imati u vidu i da je moguće očekivati da ne bude veliki broj pasa vodiča, i to iz više razloga. Prvo, nabavka i obuka ovih pasa podrazumeva dugotrajan proces koji može da traje i više od godinu dana (sama obuka psa traje ovoliko, nakon koje sledi i socijalizacija psa u porodici). Takođe, nisu ni sve osobe sa invaliditetom zainteresovane za ovakvu vrstu usluge, posebno jer je za posedovanje ovog psa potrebno ispuniti i odgovarajuće uslove u smislu smeštaja, ishrane, nege i dr. Praksa u zemljama u kojima je kretanje uz pomoć pasa vodiča uobičajeno dugi niz godina, ukazuje na činjenicu da se za pse vodiče odlučuje prosečno 6-10% slepih lica, a imajući u vidu da u našoj zemlji ovakvih iskustava za sada nema, moguće je očekivati i manji broj lica koja bi se opredelila za upotrebu pasa vodiča, pogotovo u početnim godinama primene zakona. Imajući u vidu navedeno, jasno sledi da nema ni gubitaka kod navedenih subjekata, čak ni kada je reč o obezbeđivanju besplatnog ulaska za pse vodiče u pojedine objekte (npr. sportske i ustanove kulture, kao i javni prevoz), upravo iz razloga što će, u odnosu na ukupnu populaciju, biti relativno mali broj ovih pasa, i to raspoređenih na teritoriji cele Republike.

Sa druge strane, ovakvi psi su naročito dobro dresirani i naučeni na uslove u kojima osoba koje se kreće uz njihovu pomoć živi. U tom smislu, psi su naviknuti na gužvu u gradskim uslovima, postojanje odgovarajućeg broja ljudi, i vrlo dobro se snalaze u tim uslovima. Uloga ovih pasa jeste da pomognu osobi koja se kreće uz njihovu podršku, i tu ulogu u punoj meri savesno obavljaju ne obazirući se na okolinu. Takođe, u svim razvijenim zemljama sveta omogućeno je ovakvo kretanje, i nisu zabeleženi slučajevi problema izazvanih od strane ovih pasa. U smislu navedenog, nema potrebe ni za kakvim obezbeđivanjem posebnih uslova, bez obzira o kakvom javnom prostoru se radi, te se i ne može govoriti o uticaju sprovođenja ovog zakona na pravna i fizička lica koja su u obavezi da omogućće njegovo sprovođenje.

Samim zakonom nisu predviđene stimulatívne mere za omogućavanje kretanja uz pomoć pasa vodiča, čak suprotno, kaznenim odredbama se predviđaju novčane kazne za pravna i fizička lica koja osobi koja se kreće uz pomoć psa vodiča ili instruktoru psa vodiča zabrane ili ne omogućće takvo kretanje. Naime, pravo na slobodno kretanje svih građana u ovakvim objektima se podrazumeva, a Ustavom je

predviđeno da se ne smatraju diskriminacijom posebne mere koje Republika Srbija može uvesti radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima, kao i da sve osobe sa invaliditetom uživaju posebnu zaštitu, u skladu sa zakonom. Ovaj zakon upravo podrazumeva omogućavanje pune ravnopravnosti osobama sa invaliditetom koje se kreću uz pomoć psa vodiča u smislu nesmetanog kretanja u svim objektima u javnoj upotrebi i drugim navedenim objektima, te nema osnova i razloga za preduzimanje podsticajnih mera za implementaciju ovog zakona.

Pored navedenog, ovaj zakon će imati uticaj i na subjekte koji se bave uzgojem i obukom pasa, jer će ovi subjekti, na ravnopravnoj osnovi - pod jednakim uslovima, moći da prošire polje delatnosti i bave se obukom i ovakve vrste radnih pasa, što, u perspektivi može da doprinese poboljšanju njihovog položaja na tržištu.

Osnovni cilj koji se donošenjem ovog zakona postiže jeste omogućavanje ostvarivanja prava na slobodno kretanje uz pomoć psa vodiča, što mora biti regulisano zakonom, jednako na teritoriji cele Republike Srbije, i to na način kako je takvo pravo regulisano i u drugim zemljama, posebno EU. Regulisanje koje omogućava ostvarivanje ovog prava na drugačiji način, praktično je nemoguće, pogotovo ako se ima u vidu koliko je različitih propisa kojima se regulišu pojedine oblasti obuhvaćene ovim propisom – sve vrste saobraćaja, kultura, obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, zapošljavanje, nadležnost jedinica lokalne samouprave, teritorijalne autonomije i dr. U smislu navedenog, drugih efikasnih mogućnosti za rešavanje pitanja kojima se ovaj zakon bavi i nema.

Inače, kako je već naglašeno u delu Obrazloženja kod razloga za donošenje ovog zakona, Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, utvrđeno je da će u cilju omogućavanja samostalnog života i punog učešća osoba sa invaliditetom u svim sferama života, države strane ugovornice preduzeti odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom obezbede pristup, ravnopravno sa drugima, fizičkom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacione i komunikacione tehnologije i sisteme, kao i drugim pogodnostima i uslugama koje su otvorene odnosno koje stoje na raspolaganju javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Isto tako propisano je i da će države strane ugovornice preduzeti efikasne mere da osobama sa invaliditetom obezbede ličnu pokretljivost sa najvećim mogućim stepenom samostalnosti u vreme koje one odaberu, da olakšaju pristup kvalitetnim pomagalima za kretanje, uređajima, tehnologijama i oblicima žive pomoći i posrednika u kretanju, uključujući njihovo stavljanje na raspolaganje, da obezbede obuku u veštinama kretanja kao i specijalizovanom osoblju koje će raditi sa tim osobama, kao i da podstaknu pravna lica koja proizvode pomagala, sredstva i pomoćne tehnologije za kretanje da uzmu u obzir sve aspekte pokretljivosti osoba sa invaliditetom. Te mere svakako uključuju identifikovanje i uklanjanje prepreka i barijera za pristup, kakvo je i omogućavanje kretanja, boravka i korišćenja različitih objekata što je regulisano ovim zakonom.

Takođe, i Strategijom unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji kao ciljevi te strategije utvrđeni su: ugrađivanje pitanja položaja osoba sa invaliditetom u opšte razvojne planove uz izgradnju institucionalnog okvira i operacionalizaciju saradnje na aktivnostima planiranja i praćenja politika u ovoj oblasti; unapređenje sistema podrške i usluga usmerenih ka korisniku u skladu sa njegovim potrebama; povećanje uključenosti osoba sa invaliditetom u zajednicu stvaranjem uslova za učešće u kulturnom i sportsko-rekreativnom životu i slobodnim aktivnostima; činjenje dostupnim socijalnih, zdravstvenih i drugih usluga baziranih na pravima i potrebama korisnika, u skladu sa savremenim međunarodno-prihvaćenim metodama; osiguranje pristupa izgrađenom okruženju, pristupačnom prevozu, informacijama, komunikacijama i uslugama namenjenim javnosti; obezbeđivanje uslova da svi javni i objekti otvoreni za javnost, saobraćajna infrastruktura i objekti u

funkciji javnog prevoza putnika u svim granama saobraćaja, budu pristupačni za osobe sa invaliditetom.

Takođe i Evropska strategija za osobe sa invaliditetom 2010-2020 – Evropa bez barijera kao osnovne ciljeve postavlja osnaživanje osoba sa invaliditetom da uživaju sva prava u punom obimu omogućavanjem učešća u društvu uklanjanjem različitih barijera i omogućavanjem: pristupačnosti, učešća u društvu, jednakosti, zapošljavanja, obrazovanja i obuke, socijalne zaštite, zdravlja i sprovođenjem aktivnosti koje doprinose izjednačavanju mogućnosti.

2) Kakve troškove će primena zakona stvoriti građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima)?

Primena zakona neće stvoriti troškove ni građanima ni privredi, kako je već detaljno obrazloženo kod odgovora na pitanje - Na koga će i kako će najverovatnije uticati rešenja u zakonu, gde je navedeno da se ovim propisom ne uređuje nikakva nova finansijska obaveza ni privrednim subjektima ni građanima. Predmet regulisanja ovog zakona je isključivo pravo kretanja sa psima vodičima u različitim objektima i na različitim površinama radi omogućavanja ostvarivanja različitih, već postojećih, prava, dakle ne iziskuje nikakva dodatna ulaganja u smislu fizičke pristupačnosti i sl. U odgovoru na pomenuto pitanje naznačen je i minimalan uticaj na eventualnu izmaklu dobit nekih subjekata (saobraćaj, kultura, sport...) u smislu obaveze omogućavanja besplatnog ulaska pasa vodiča u ove objekte. Naime, ukupan broj ovih pasa je, u odnosu na broj stanovnika, odnosno ukupan broj korisnika navedenih objekata, relativno mali, iz čega sledi da je zanemarljiv i eventualni gubitak koji ovi subjekti mogu imati.

Sa druge strane, različitim merama i na različitim nivoima se već podstiče uključivanje osoba sa invaliditetom u društvene tokove, pa se tako npr. već ostvaruje pravo na povlašćenu vožnju u unutrašnjem putničkom saobraćaju, na besplatan ulazak na kulturna i sportska zbivanja ili pravo na korišćenje objekata za sport i rekreaciju bez naknade za same osobe sa invaliditetom, ali i personalne asistente osoba sa invaliditetom. Ova prava u navedenim slučajevima je potrebno samo proširiti i na pse vodiče sa kojima se osobe sa invaliditetom kreću, te je jasno da dodatnih troškova uistinu i nema kada je u pitanju primena ovog zakona.

3) Da li su pozitivne posledice donošenja zakona takve da opravdavaju troškove koje će on stvoriti?

Imajući u vidu da troškova za građane i privredu kako je već navedeno nema, pozitivne posledice koje proizvodi ovaj zakon ogledaju se u smislu izjednačavanja mogućnosti i omogućavanja ravnopravnosti svih članova društva, i u tom pravcu su nemerljive za osobe sa invaliditetom i druga lica kojima se omogućava kretanje uz pomoć psa vodiča, a na koja će zakon uticati u smislu ostvarivanja svih prava koja su do sada bila dostupna u ograničenom obimu bez ostvarivanja prava na kretanje sa psom vodičem.

Pozitivni efekti koji se postižu ovim zakonom, ne odnose se samo na kretanje uz pomoć pasa vodiča i omogućavanje pokretljivosti a time i ravnopravnosti osoba sa invaliditetom. Na ovaj način se posredno, omogućavanjem kretanja, omogućava i razvoj specifične usluge u našem sistemu, usluge za samostalan život osoba sa invaliditetom, koja do sada nije postojala, a pozitivni efekti se vezuju i za terapeutska i rehabilitacijska, dakle zdravstvena, sociološka i psihološka dejstva koja zbližavanje osobe sa invaliditetom i psa vodiča prouzrokuju. Inače, dobrobit koja se postiže blizinom i stalnim neposrednim kontaktom između čoveka i psa je velika i dokazana u brojnim studijama na tu temu, u kojima se ukazuje na pozitivne efekte koji se postižu kako u psihološkom i fiziološkom, tako i u socijalnom smislu. Psi vodiči pomažu i omogućavaju dobrobit na različite načine – pružaju poverenje, podršku, prijateljstvo i sigurnost, smanjuju stres,

anksioznost, depresiju i usamljenost. Lica koja se kreću uz pomoć pasa vodiča, naročito slepe osobe i lica koja boluju od autizma, stiču osećaj nezavisnosti i veće samostalnosti, a kretanjem podstiču poboljšanje zdravlja i socijalizaciju, odnosno interakciju sa društvom.

Ne mali efekat ovog zakona jeste i razbijanje predrasuda o osobama sa invaliditetom uopšte, razvijanje kampanje koja podrazumeva i shvatanje šire javnosti o postojanju i potrebama osoba sa invaliditetom i time u velikoj meri izjednačavanje njihovih mogućnosti sa mogućnostima svih građana. Tako npr. susret sa osobama sa invaliditetom koje se kreću uz pomoć psa vodiča u ustanovama kulture, sporta, ugostiteljstva i sl. omogućava svim prisutnim razvijanje svesti o postojanju osoba sa invaliditetom i njihovim potrebama, što svakako u perspektivi doprinosi poboljšanju njihovog celokupnog položaja razbijanjem različitih predrasuda koje evidentno postoje. Sa druge strane, kretanje u svim sredstvima javnog prevoza omogućava veću pristupačnost i dovodi do lakšeg pristupa obrazovanju, potrebnim zdravstvenim uslugama, zapošljavanju i radu. Na ovaj način utiče se na sveukupan položaj osoba sa invaliditetom u zajednici, i stav zajednice o osobama sa invaliditetom.

U smislu mogućnosti da se problem reši i bez donošenja zakona i pitanja zašto je donošenje akta najbolji način za rešavanje problema potrebno je naglasiti da donošenje ovog zakona omogućava da se, sva lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča, slobodno i jednako sa svim drugim građanima, kreću u prevoznim sredstvima u javnom prevozu, da koriste objekte u javnoj upotrebi, da imaju pravo na pristup i boravak na javnim površinama i radnom prostoru. Ukoliko se, pak, ovaj zakon ne bi doneo kretanje, korišćenje i boravak lica koja se kreću uz pomoć psa vodiča bi bilo onemogućeno, što je direktno suprotno težnji društva da omogući ravnopravnost svim građanima, ali i podrazumeva onemogućavanje realizacije odredaba Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i drugih akata kojima se utiče na poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom. Dakle, da bi se postigli svi navedeni predviđeni ciljevi, donošenje zakona je u konkretnom slučaju jedini način na koji se mogu utvrditi prava i obaveze svih aktera na koje se pojedine odredbe odnose, odnosno jedini način da se postigne željeni cilj u smislu ravnopravnosti, pristupačnosti i inkluzije svih građana koji se kreću uz pomoć psa vodiča i to u različitim oblastima, jeste donošenje zakona kojim se reguliše ta materija.

4) Da li se zakonom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija?

Omogućavanjem sprovođenja obuka pasa od strane domaćih instruktora, predstavlja mogućnost osnivanja novih oblika organizovanja odgajivačnica pasa vodiča i time zapošljavanja određenog broja ljudi kao instruktora pasa vodiča.

5) Da li su sve zainteresovane strane imale priliku da se izjasne o zakonu?

U toku izrade teksta propisa formirana je radna grupa koju su činili predstavnici Saveza slepih Srbije, Škole za učenike oštećenog vida, „Veljko Ramadanović“, Centra za obuku pasa, Instituta za istraživanje i dokumentaciju radnih pasa i Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

U postupku pripreme zakona, nakon sačinjavanja teksta Nacrta zakona od strane pomenute radne grupe, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja sprovelo je javnu raspravu po Programu javne rasprave o Nacrtu zakona o kretanju uz pomoć psa vodiča koji je odredila Vlada, odnosno Odbor za javne službe, svojim aktom 05 broj: 011-10091/2014 od 11. septembra 2014. godine. Inače je predlog da se pristupi izradi ovog propisa, kao i Nacrta zakona o upotrebi znakovnog jezika, kao propisa kojima se utiče na ravnopravan položaj i izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom, potekao u neposrednom, stalnom kontaktu sa predstavnicima Nacionalne organizacije osoba sa invaliditetom Srbije - organizacije

koja okuplja najveći broj udruženja osoba sa invaliditetom kao i organizacijama pojedinih kategorija osoba sa invaliditetom, kao što su Savez gluvih i nagluvih Srbije, Savez slepih Srbije, Savez društava za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama Srbije i drugih udruženja u kojima se okupljaju lica koja se kreću uz pomoć invalidskih kolica.

Javna rasprava je održana u periodu od 11 - 29. septembra 2014. godine za predstavnike organa javne vlasti, javnih preduzeća, vlasnike i korisnike objekta u javnoj upotrebi, udruženja građana posebno slepih i slabovidih osoba, stručne javnosti, i druge zainteresovane učesnike, a tekst Nacrta zakona postavljen je i na sajt Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja tako da su svi zainteresovani bili u prilici da dostave mišljenje, primedbe i sugestije neposredno ili elektronskim i pisanim putem.

Na prezentacijama i raspravama o Nacrtu zakona, koje su organizovane u prostorijama Nacionalne organizacije osoba sa invaliditetom Srbije u Beogradu i udruženja slepih u Kragujevcu, Nišu, Novom Sadu i Beogradu, učestvovali su brojni predstavnici samih udruženja osoba sa invaliditetom, udruženja za brigu i zaštitu životinja, organa javne vlasti - zdravstvenih, obrazovnih, socijalnih i drugih, predstavnici jedinica lokalne samouprave, stručne javnosti, preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, drugi zainteresovani učesnici i mediji.

Nakon završetka javne rasprave, od strane Radne grupe je izvršena analiza svih sugestija i predloga učesnika u javnoj raspravi i sačinjen konačan tekst Nacrta zakona, kao i Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi, s tim što je konstatovano da je na svim raspravama u najširem smislu pohvaljena inicijativa za izradu ovog zakona, stav o potrebi unapređenja položaja osoba sa invaliditetom i istovremeno razbijanje predrasuda o mogućnostima osoba sa invaliditetom, konkretna akcija u pravcu izjednačavanja mogućnosti i sam tekst Nacrta zakona.

Najznačajnija mišljenja i sugestije koje su date u toku trajanja javne rasprave, sa naznakom ko je predlog dao i napomenom na koji način su predlozi ugrađeni u tekst Nacrta zakona, odnosila su se na:

1) posebno navođenje prava na korišćenje, odnosno ulazak i boravak sa psom vodičem u objekte u oblasti ugostiteljstva, što je predloženo od strane predstavnika Centra za samostalni život invalida Srbije, sa obrazloženjem da već postoje negativna iskustva kada su predstavnici pojedinih udruženja iz inostranstva gostovali u Republici Srbiji i nisu mogli da se hrane u restoranima jer im je pristup zabranjen iz razloga što se kreću uz pomoć psa vodiča. Ova primedba je prihvaćena i ugrađena u tekst člana 5. Nacrta zakona, gde je, pored navođenja drugih objekata u javnoj upotrebi, posebno naznačeno da se radi i o objektima u oblasti ugostiteljstva;

2) način finansiranja, odnosno obezbeđivanja razvoja usluge kretanja uz pomoć psa vodiča, koji bi morao biti širi imajući u vidu postojeće propise, a ne da se finansiranje veže samo za sredstva budžeta namenjena za programe zaštite i unapređenja položaja osoba sa invaliditetom, posebno imajući u vidu način i namenu trošenja ovih sredstava. Ovakvu napomenu su, u istom ili sličnom obliku, izneli predstavnici Saveza distrofičara Srbije, Centra za samostalni život invalida Srbije, Udruženja slepih „Beli štap“ i pojedinih članova drugih udruženja. Nakon izvršene analize, primedba je prihvaćena a član 11. Nacrta zakona je brisan iz više razloga. Pre svega, predmet ovog Nacrta zakona jeste kretanje uz pomoć psa vodiča, a ne kreiranje usluge socijalne zaštite, što je već uređeno Zakonom o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik RS“, broj 24/11). Naime, članom 45. pomenutog zakona uređene su usluge podrške za samostalan život koje se pružaju pojedincu da bi se njegove mogućnosti za zadovoljenje osnovnih životnih potreba izjednačile sa mogućnostima ostalih članova društva, a ove usluge obezbeđuje jedinica lokalne samouprave, osim

ako samim Zakonom o socijalnoj zaštiti nije predviđeno da ih obezbeđuje Republika Srbija. Sa druge strane, psi vodiči i terapijski psi su, u skladu sa članom 5. stav 1. tačka 45) Zakona o dobrobiti životinja („Službeni glasnik RS”, broj 41/09), definisani kao radne životinje koje se koriste kao pomoć čoveku u čuvanju lica ili imovine, odbrani, spasavanju, traganju i sl. kao i u terapijske svrhe, kao podrška osobama sa invaliditetom i druge slične svrhe. Imajući u vidu da za samo kretanje uz pomoć psa vodiča nije potrebno obezbeđivati sredstva, da je već uređen način finansiranja usluga socijalne zaštite i to u najvećoj meri sredstvima jedinica lokalne samouprave, da se u ove svrhe mogu koristiti i drugi izvori finansiranja iz budžeta kao i pokloni, donacije, projekti i sl. posebno imajući u vidu da su i ranije postojale a i sada postoje naznake za davanjem poklona u smislu obezbeđivanja pasa vodiča za slepa lica od strane različitih donatora, brisanjem ovog člana Nacrta zakona praktično je omogućeno i finansiranje različitih aktivnosti u skladu sa posebnim propisima kojima su te aktivnosti uređene, a sve odredbe ovog zakona svode se na kretanje uz pomoć pasa vodiča, što je i osnovni cilj samog propisa;

3) način nege, ishrane i brige o psu vodiču, za šta su bili zainteresovani članovi udruženja slepih, koji su, kao pojedinci, naročito zainteresovani da ostvare ovo pravo, odnosno da budu korisnici pasa vodiča. Ovo interesovanje nije iskazano kao primedba ili potreba za dopunom propisa, iz kog razloga je na samoj prezentaciji bliže pojašnjeno da je predmet ovog zakona isključivo pravo na kretanje uz pomoć pasa i obuka ljudi za kretanje uz pomoć pasa vodiča, a ne i materija koja se odnosi na same pse. Nega, ishrana, prava i obaveze lica koje drže i uzgajaju pse, veterinarska briga, obuka samih pasa i sl. kao i kaznene odredbe u slučaju nepoštovanja utvrđenih obaveza predmet su već pomenutog Zakona o dobrobiti životinja i Zakona o veterinarstvu („Službeni glasnik RS”, br. 91/05 i 30/10), u kom smislu nema osnova za ponovno regulisanje iste materije, te Nacrtom zakona nije ni obuhvaćeno;

4) oznaku koju pas vodič treba da ima radi prepoznatljivosti i mogućnost njegove zaštite u smislu eventualnih dopuna propisa koji se odnose na javni red i saobraćaj, na način da se sankcioniše napad ili nedolično ponašanje u odnosu na psa vodiča i to prvenstveno od strane drugih sugrađana. Predlog je iznet od strane predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, dok će Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja inicijativu o sagledavanju mogućnosti za vršenje dopuna odgovarajućih propisa u naznačenom pravcu uputiti nadležnom ministarstvu. Što se tiče oznake koju bi trebalo da imaju psi vodiči, posebnu opremu i slično, članom 3. Nacrta zakona je kroz vidno obeležavanje psa adekvatnom opremom primedba prihvaćena, a bliža razrada je predviđena kroz poseban podzakonski akt (član 11.) kojim se bliže uređuje odgovarajuća isprava za pse vodiče i instruktore pasa vodiča;

5) koje sve uslove je potrebno da ispunjava slepa osoba da bi mogla da se kreće uz pomoć psa vodiča, ozbiljno pristupanje načinu sprovođenja obuke i omogućavanju samostalnosti slepih koji koriste pse vodiča, potrebu za verifikovanjem znanja za instruktore za pse vodiče i same pse koji dolaze iz inostranstva imajući u vidu da u Republici Srbiji trenutno ne postoje uzgajivačnice, obučeni psi i lica koja ih obučavaju. Predloženo je takođe i eventualno postojanje nepristrasne komisije koja bi sagledavala ispunjenost kriterijuma i mogla da izda odgovarajuću ispravu onome ko ispunjava uslove za obavljanje poslova instruktora pasa vodiča, ko je prošao specifičnu obuku u inostranstvu za kretanje sa psom, a i za same pse koji se uvoze iz inostranstva – na koji način bi se verifikovalo da su psi obučeni i poseduju odgovarajuća znanja za vođenje, što je napomena članova više udruženja slepih koji su zainteresovani za korišćenje pasa vodiča, kao i članova udruženja koja se bave obukama pasa. Ove napomene ugrađene su u Nacrt zakona, i to u članu 10. kojim je osposobljavanje za kretanje sa psom vodičem uređeno u

skladu sa propisima o obrazovanju odraslih, na osnovu koga ovakvo obrazovanje može da sprovodi samo javno priznati organizator obrazovanja odraslih, i to na osnovu posebnih programa prilagođenih potrebama i mogućnostima osoba sa invaliditetom, kojima se stiču znanja, sposobnosti i veštine za kretanje sa psom vodičem, što obuhvata i obuku za samostalno kretanje, obuku za kretanje sa psom vodičem, obuku za dobrobit životinja i zoopsihologiju. Na ovakve programe ministarstvo nadležno za poslove unapređenje položaja osoba sa invaliditetom prethodno daje mišljenje, a status javno priznatog organizatora dobija se u okviru ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja. Sa druge strane, prihvaćena je i ugrađena u član 11. Nacrta zakona i primedba o postojanju komisije koja sagledava postojanje potrebnih znanja, sposobnosti i veština kako za pse vodiče, tako i za instruktore i za lica koja su obuke za kretanje sa psom vodičem prošla u inostranstvu;

6) mogućnost oduzimanja psa ukoliko se prema njemu ne ponaša na odgovarajući način, što je napomena članova udruženja slepih, a već je regulisano propisima o veterinarstvu i dobrobiti životinja, i posebno može biti razrađeno ugovorom kojim se pas dodeljuje nekoj osobi;

7) obavezno postojanje kaznenih odredaba kojima se reguliše mogućnost izricanja novčanih kazni za ona pravna i fizička lica koja imaju obavezu da omoguće kretanje uz pomoć pasa vodiča, a to ne čine, što je preporuka predstavnika jedinica lokalne samouprave, što već je predviđeno samim Nacrtom zakona, kao i mogućnost da instruktor psa vodiča sva prava na kretanje ostvaruje samo u toku trajanja obuke i da u suprotnom bude kažnjen za zloupotrebu tih prava, što je prihvaćeno i ugrađeno u tekst kroz čl. 8. i 14.;

8) potrebu stalne medijske i druge kampanje, kao i uključivanja u što većoj meri i jedinica lokalne samouprave, posebno imajući u vidu da su npr. gradski prevoz, način držanja kućnih ljubimaca i sl. u njihovoj nadležnosti, što podrazumeva i produžavanje vremenskog perioda početka primene zakona radi dobijanja vremena za usaglašavanje načina postupanja od strane svih subjekta na koje se zakon odnosi, istovremeno imajući u vidu da u Republici Srbiji do sada nije postojao ni sličan propis, niti pravo na ulazak i boravak u različitim sredinama za bilo kakve životinje. Ovakve primedbe i sugestije naglašene su od strane udruženja za dobrobit životinja, udruženja osoba sa invaliditetom i od strane prisutnih medija, a što bi predstavljalo i specifičan način razbijanja predrasuda koje evidentno postoje u našem društvu kada su u pitanju osobe sa invaliditetom. Rad na ovom Nacrtu zakona je, od strane udruženja osoba sa invaliditetom sa kojima se konstantno saraduje i samog Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i preduzet kao početna aktivnost kada je u pitanju unapređenje položaja osoba sa invaliditetom omogućavanjem ovakvog kretanja. Ovaj rad se nastavlja ne samo različitim kampanjama, nego i učestvovanjem u kreiranju sveobuhvatne obuke za kretanje uz pomoć psa vodiča, sagledavanjem mogućnosti za nabavku i dresuru pasa u Republici Srbiji, isticanjem primera dobre prakse i senzibilizacijom javnosti na svaki mogući način i u što većoj meri, a posebno i kroz nadzor nad primenom samog zakona, što je predviđeno da se vrši od strane samog ministarstva. Sa druge strane, u završnoj odredbi uređeno je i da će se zakon početi primenjivati protekom roka od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu;

9) sam termin „trener psa vodiča“ i „pas vodič“, koji su, kako je istaknuto od strane centara za obuku pasa i Udruženja slepih „Beli štap“, možda previše uski i ukazuju na to da se pas samo trenira, a kako se radi o obuhvatnoj i komplikovanoj obuci i stalnom praćenju, kao i socijalizaciji psa u porodici, mogao bi da se koristi termin „instruktor“, dok bi za same pse mogla da se napravi veća distinkcija između pasa vodiča i terapijskih pasa i da se koristi drugi termin. Ova sugestija je prihvaćena i ugrađena u tekst zakona, u delu koji se odnosi na termin „instruktor“ kojim je zamenjen termin „trener“ dok je termin „pas vodič“ zadržan iz osnovnog

razloga jer je predložen i prihvaćen od strane najvećeg broja udruženja osoba sa invaliditetom i samih osoba sa invaliditetom kao korisnika. Ovaj termin je prepoznatljiv za njihove članove koji su prevashodni korisnici pasa vodiča, i sa druge strane, ovakvim terminom osobe sa invaliditetom već vladaju, te bi u suprotnom bilo zabune o kakvim psima se radi;

10) kod definicije prava na kretanje pasa koji se koriste kao vodiči, u terapijske i druge svrhe, trebalo bi posebno dodati i rehabilitacijske svrhe, što se razlikuje od drugih navedenih svrha, a što je predloženo od strane predstavnika Škole za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović” iz Novog Sada, prihvaćeno i ugrađeno u član 3. Nacrta zakona;

11) da se pojasne definicije u članu 3. i način omogućavanja ostvarivanja prava jer iz teksta ostaje nejasno da li sve osobe imaju bezuslovno pravo ili neko i ko o tome odlučuje, gde pas prolazi obuku, kao i ko može da izda „odgovarajuću ispravu“ kako za psa, tako i za trenera, iako je možda primereniji termin „instruktor”, što je predloženo od strane Udruženja „PaSistent”. Primedba o terminu „instruktor” je prihvaćena i ugrađena u odgovarajuće odredbe zakona, kao i pojašnjenje pojma odgovarajuće isprave i komisije koju obrazuje ministarstvo nadležno za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom (član 3. i 11.). Što se tiče navođenja reči bezuslovno, sugestija nije ugrađena u tekst Nacrta zakona, jer se samim zakonom ne prave izuzeci u ostvarivanju ovog prava, dok je sa druge strane uređeno da će se bliži uslovi i način korišćenja objekata u oblasti zdravstvene zaštite propisati posebnim pravilnikom, koji sporazumno donose ministri nadležni za poslove zdravlja i unapređenja položaja osoba sa invaliditetom. Razlog ovakvog regulisanja je činjenica da se kretanje i boravak u objektima koji služe za zdravstvenu zaštitu može u pojedinim slučajevima ograničiti iz razloga zaštite zdravlja većeg broja stanovnika, pogotovo kada se radi o porodilištima, klinikama za infektivne bolesti i sličnim objektima. Posebna primedba od strane istog udruženja odnosila se na član 10. i pojašnjenje ko donosi programe obuke, što je već navedeno u stavu 1. istog člana i vezuje se za javno priznate organizatore aktivnosti obrazovanja odraslih, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih („Službeni glasnik RS”, broj 55/13);

12) Udruženje slepih „Beli štap” dostavilo je sledeće primedbe: 1) da je za ovaj zakon potrebno sprovesti u okviru duže, transparentne javne rasprave u dovoljno dugom trajanju koja uključuje i druge resore-zdravlje, saobraćaj, zaštitu životne sredine, dobrobit životinja i sl. i posebno međunarodne eksperte a da treba da se sprovodi u pristupačnom okruženju. O načinu organizovanja i sprovođenja javne rasprave, dužini trajanja i uključenim učesnicima dat je detaljan prikaz u ovom izveštaju, sa napomenom da je Udruženje slepih „Beli štap” blagovremeno upoznato sa namerom pristupanja izradi ovog zakona i mogućnosti da se priključi toj aktivnosti zajedno sa Savezom slepih Srbije, čemu se nije odazvalo. Što se tiče pristupačnosti, upravo iz tog razloga prezentacije su organizovane u prostorijama udruženja osoba sa invaliditetom, a u Beogradu dva puta imajući u vidu da su pristupačne prostorije Nacionalne organizacije osoba sa invaliditetom Srbije; 2) da je potrebno proširiti i osnovna načela na kojima se zakon zasniva, uključujući uvažavanje razlika i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao dela ljudske raznolikosti i čovečanstva, jednakih mogućnosti i ravnopravnosti žena i muškaraca, što nije prihvaćeno jer je već obuhvaćeno postojećim načelima poštovanja ljudskih prava i dostojanstva, uključenosti, jednakosti i zabrane diskriminacije; 3) da zakon treba da definiše pravo na uslugu podrške psa vodiča i psa asistenta, kao i obuku tih pasa, što nije prihvaćeno jer je predmet ovog zakona isključivo pravo na kretanje uz pomoć psa vodiča, da se ne može regulisati ni obuka pasa koja je predmet regulisanja na osnovu propisa o dobrobiti životinja, kao i da je pas vodič već definisan kao onaj koji se koristi kao podrška osobama sa invaliditetom, u terapijske i druge svrhe te da nema razloga za različito definisanje pasa u odnosu na aktivnosti koje obavljaju i

konačno iz razloga što se pojedine usluge socijalne zaštite definišu i razvijaju primenom odredaba Zakona o socijalnoj zaštiti; 4) da nisu ispoštovani međunarodni i evropski standardi koji se odnose na pse vodiče i pse asistente, kao i instruktore za mobilnost. Ova primedba je data bez navođenja u kojim odredbama nisu ispoštovani EU standardi i šta to tačno nije ispoštovano, te na koji način bi trebalo regulisati. U smislu navedenog, kako nije bilo navedeno na koji način i koje odredbe bi trebalo izmeniti, Radna grupa nije bila u mogućnosti da primedbe razmatra; 5) da je potrebno proširiti broj korisnika usluga i termin „trener” zameniti terminom „instruktor za psa vodiča i psa pomagača”. Primedba koja se odnosi na broj korisnika nije prihvaćena jer su članom 3. Nacrta zakona već navedena lica i obuhvaćena ne samo lica koja imaju status osobe sa invaliditetom nego i druga lica koja pse koriste u terapijske i druge slične svrhe, te se postavlja pitanje na koji način bi se broj korisnika uopšte mogao proširiti, kao i šta bi se moglo postići tim proširenjem, dok je primedba koja se odnosi na termin prihvaćena i ugrađena u tekst Nacrta zakona u skladu sa primedbama većine učesnika javne rasprave; 6) ograničavanje definicije „objekata u javnoj upotrebi” na objekte koje koriste organi javne vlasti i uključivanje svih objekata i svih situacija u kojima bi mogao da bude uskraćen ravnopravan pristup i korišćenje korisnicima psa vodiča koje prevazilaze definiciju „organizacija i pravnih lica kojima je povereno vršenje javnih ovlašćenja” što je prihvaćeno i ugrađeno u član 5. teksta Nacrta zakona; 7) da je potrebno definisati sprovođenje obuke pasa vodiča i psa pomagača, kao i obuku osoba korisnika pasa i neophodnu pripremu za taj proces, što nije prihvaćeno, kako je već navedeno tačkom 5) ovog izveštaja, iz razloga što obuka pasa nije predmet ovog zakona, a obuka korisnika je definisana u skladu sa odgovarajućim propisima; 8) obrazloženo definisati iz kojih sredstava i u kom obimu se planira razvoj usluge podrške psa vodiča – odgovarajući član je izmenjen u skladu sa primedbama učesnika javne rasprave, a objašnjeno u tački 2) ovog izveštaja; 9) usklađivanje teksta zakona sa standardima i definicijama iz Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom i Strategije o unapređenju položaja osoba sa invaliditetom 2007-2015 posebno u pogledu definicije osoba sa invaliditetom nego se samo navode lica koja imaju pravo da se kreću uz pomoć psa vodiča; 10) da se na odgovarajući način izvrše i izmene i dopune Zakona o socijalnoj zaštiti kojim bi se korišćenje pasa vodiča definisalo kao nova vrsta usluge, kao i izmene Zakona o obrazovanju odraslih bez obrazloženja načina i razloga predlaganja ovih izmena; 11) da se zakonom uredi i da svi korisnici uživaju pravnu zaštitu u skladu sa Ustavom, međunarodnim standardima, nacionalnim propisima o zabrani i sprečavanju diskriminacije;

13) da se u članu 3. kod definicije psa vodiča, iz reči koje se odnose na posebnu obuku doda „u skladu sa posebnim propisom”, što je predloženo od strane Udruženja za dobrobit životinja „Link” i ugrađeno u tekst, da se šire definiše član 5. koji se odnosi na objekte u javnoj upotrebi, što je prihvaćeno i ugrađeno u tekst, kao i da se reguliše oslobođenje od obaveze čišćenja isprljane javne površine, što nije prihvaćeno iz razloga što je to predmet regulisanja na nivou jedinica lokalne samouprave i iz razloga što se pravo na kretanje ne odnosi samo na slepe i slabovide osobe nego i na druga lica koja pse koriste u terapijske i druge svrhe, a sam pas vodič je veoma ozbiljno obučan, kao i čovek koji se kreće uz njegovu pomoć tako da je i vršenje fizioloških potreba deo obuke i tačno se zna na koji način i gde je to moguće.

6) Koje će se mere tokom primene zakona preduzeti da bi se ostvarilo ono što se donošenjem zakona namerava?

Zakonom se predviđa donošenje podzakonskog akta, i to pravilnika o bližim uslovima i načinu korišćenja objekata u javnoj upotrebi u oblasti zdravstvene zaštite od strane osobe koja se kreće uz pomoć psa vodiča, koji

sporazumno propisuju ministar nadležan za poslove zdravlja i ministar nadležan za poslove unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu zakona.

Sa druge strane, članom 15. predviđeno je da će državni organi, organi teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, drugi organi i organizacije, pravna i fizička lica usagladiti odluke i način rada sa odredbama ovog zakona u roku od šest meseci od dana njegovog stupanja na snagu, a predviđeno je i da zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, a da će početi da se primenjuje protekom roka od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. Razlog za ovakvo regulisanje upravo jeste postojanje roka od godinu dana u kom periodu je potrebno, širokom akcijom koja obuhvata sve organe i organizacije, poslodavce i civilni sektor, upoznati sve zainteresovane o potrebi omogućavanja ostvarivanja ovih prava. U ovom periodu će nadležno ministarstvo, u saradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom sprovesti kampanju na osnovu koje će detaljno upoznati sve na koje se zakon odnosi o načinu njegovog sprovođenja u praksi. U smislu navedenog, predviđa se dakle i sprovođenje posebne kampanje, koja bi obuhvatila celu teritoriju Republike Srbije, a na kojoj bi se, direktno i neposredno upoznavali predstavnici svih relevantnih organa i organizacija, pravnih i fizičkih lica, o samom zakonu i obavezama koje na osnovu njegove primene slede. Sa druge strane, i kroz medijsku kampanju, koja obuhvata nabavku određenog broja pasa vodiča i njihovo predstavljanje, delovalo bi se i na širu javnost, u smislu upoznavanja sa pravima osoba sa invaliditetom i sa osnovnim ciljem lakšeg omogućavanja ostvarivanja predviđenog prava.

IZJAVA O USKLAĐENOSTI SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

1. Ovlašćeni predlagač propisa: Vlada

Obrađivač: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Sektor za zaštitu osoba sa invaliditetom, isključiva nadležnost

2. Naziv propisa

Predlog zakona o kretanju uz pomoć psa vodiča - Guide Dog Assistance Law

3. Usklađenost propisa sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum), odnosno sa odredbama Prelaznog sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima između Evropske zajednice, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Prelazni sporazum)

a) Odredba Sporazuma i Prelaznog sporazuma koja se odnose na normativnu saržinu propisa

Ne postoje odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma koje se neposredno odnose na normativnu sadržinu propisa. Jedina odredba Sporazuma koja se može odnositi na ovaj propis sadržana je u Naslovu 8. Politike saradnje Član 101. stav 2. koji glasi:

Strane će sarađivati u olakšavanju reforme politike zapošljavanja u Srbiji, u kontekstu jačanja privredne reforme i integracije. Saradnja će takođe biti usmerena ka prilagođavanju sistema socijalnog osiguranja novim ekonomskim i socijalnim zahtevima i uključivaće usklađivanje zakonodavstva u Srbiji o radnim uslovima i jednakim mogućnostima za žene i muškarce, za osobe sa invaliditetom i pripadnike manjinskih i drugih osetljivih grupa, kao i poboljšanju stepena zaštite zdravlja i bezbednosti radnika, uzimajući kao parametar postojeći stepen zaštite u Zajednici

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma i Prelaznog sporazuma

/

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma

/

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma

/

d) Veza sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije

/

4) Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije

Ne postoje propisi Evropske unije koje se odnose na normativnu sadržinu propisa. Jedini osnov sadržan je u Povelji o osnovnim pravima (12007P026 Charter of Fundamental Rights of the European Union, Title III: Equality, Article 26 – Integration of persons with disabilities), član 26. Integracija osoba s invaliditetom, kojim je utvrđeno da:

Unija priznaje i poštuje pravo osoba sa invaliditetom da koriste mere kojima je cilj osiguranje nezavisnosti, društvene i profesionalne uključenosti i njihovo učešće u životu zajednice.

a) Navođenje primarnih izvora prava EU i usklađenost sa njima

/

b) Navođenje sekundarnih izvora prava EU i usklađenost sa njima

/

v) Navođenje ostalih izvora prava EU i usklađenst sa njima

/

g) Razlozi za delimičnu usklađenost, odnosno neusklađenost

/

d) Rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti propisa sa propisima Evropske unije

/

5. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost treba konstatovati tu činjenicu. U ovom slučaju nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa.

Ne postoje pravni propisi EU sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost.

Zemlje članice same obezbeđuju jednakost i kreiraju mere kojima se to čini, a jedna od mera jeste korišćenje psa vodiča za osobe kojima je to potrebno. Propisi kojima se reguliše ova materija postoje u zemljama EU.

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava EU prevedeni na srpski jezik?

/

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik EU?

Ne

8. Učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti?

Ne